LESVOORBEREIDING

A. Identificatiegegevens

Student(e):		**Stageschool:**	
Klas:		**Stageklas:**	4
Stageles nr.:		**Mentor:**	
Vaklector:	Hilde Van den Bossche	**Datum stageles:**	
Stagelector:		**Begin- en einduur:**	10.30 uur – 11.30 uur

LEERGEBIED:	Nederlands	**ONDERDEEL:**	taalbeschouwing: taalsystematiek
LESONDERWERP:	Ontdekken van en spelen met zinsdelen		

B. Opvolging: algemene beoordelingen

Voorbereiding (1ste versie)

Besproken met lector: op datum van:

Nagezien op datum van: door mentor:

Bedenkingen door de mentor/lector:

☐ met deze lesvoorbereiding mag je lesgeven
☐ deze les aanpassen rekening houdend met volgende feedback (zie lesvoorbereiding)
☐ deze les opnieuw maken want:

☐ **2de versie aanwezig tijdens de realisatie**

C. Inleidende rubrieken:

LEERPLANSITUERING:	Zie bijlage leerplandoelen OVSG, GO!, Katholiek Onderwijs Vlaanderen
BEGINSITUATIE: **Voorkennis van de klasgroep**: De leerlingen kennen het onderwerp en de persoonsvorm en de congruentie tussen onderwerp (o) en persoonsvorm (pv). Ze weten dat er in een zin een onderwerp en rest is. De persoonsvorm in de rest vinden ze door de jan-/neevraag te stellen. Werkwoorden benoemen ze als doe-woorden. Ze weten wat een lidwoord, bijvoeglijk naamwoord en zelfstandig naamwoord is en kunnen ze terugvinden in een zin. **Leerlingspecifieke gegevens:** in te vullen na observatie en in overleg met de mentor **Organisatie:** vier groepen – bord vooraan	
HOOFDDOEL:	▪ Ontdekken zinsdelen in een zin door ze voorop te plaatsen, te vervangen en verwoorden op basis van de ontdekking dat een zinsdeel kan worden vooropgeplaatst en vervangen. Verder verwoorden ze dat een zinsdeel bestaat uit een woordgroep of een woord.
DOELEN: **MAX. 4**	1. Verwoorden dat een zin bestaat uit een onderwerp en rest 2. Verwoorden de congruentie tussen onderwerp en persoonsvorm als verantwoording voor de samenhang tussen onderwerp en persoonsvorm. 3. Ontdekken en verwoorden dat nieuwe zinnen gevormd worden door zinsdelen te verplaatsen (betekenis blijft gelijk) en dat nieuwe zinnen kunnen gevormd worden door zinsdelen te vervangen (betekenis verandert). 4. Bouwen zinnen met gegeven zinsdelen.
ONDERWIJS- EN LEERMIDDELEN:	▪ Bewerkte kopieën van de basistekst ▪ Scharen ▪ Stroken met onderwerpen en persoonsvormen ▪ Bord ▪ Schrijfgerei en papier

BRONNEN:	▪ Velthuijs, M. (2007). *Kikker is een held*. Amsterdam: Leopold. ▪ Stevens, M. en Callebaut, I. 'Zinnen bouwen en hun structuur bloot leggen' en 'Onderzoek naar hoe zinnen opgebouwd zijn' in Stevens, M. en Callebaut, I. (2000). *Taalbeschouwing op de basisschool. Reisgids met een leerlijn en 40 uitgewerkte lessen met tekstmaterialen*. pp. 75-76 en pp. 77-79. Leuven-Apeldoorn: Garant. ▪ T'Sas, J. (z.j.). www.neejandertaal.be les 28 *Vooruit achteruit* pp. 133-134 en handleiding p. 93 (bij les 28)

D. Visuele vastzetting (kruis het juiste vakje aan):

☒ Bordschema	☐ PPT met syntheseslide	☐ Prenten	Andere (geen bordboek!)

<table>
<tr><th>Linkerzijbord</th><th>Middenbord</th><th>Rechterzijbord</th></tr>
<tr>
<td>
<table>
<tr><th>Wie doet?
Wie is?
= onderwerp</th><th>Doet X?
Is X?
= persoonsvorm</th></tr>
<tr><td>Ik</td><td>ga</td></tr>
<tr><td>Ik</td><td>zwem</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Haas</td><td>zegt</td></tr>
<tr><td>Hij</td><td>voelt</td></tr>
<tr><td>Jij</td><td>zwemt</td></tr>
<tr><td>Een bekende stem</td><td>zingt</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Eend en Haas</td><td>zeggen</td></tr>
<tr><td>Zijn vrienden</td><td>kijken</td></tr>
<tr><td>Jullie</td><td>blijven</td></tr>
<tr><td>De dieren</td><td>drogen</td></tr>
</table>

Herhaling: Onderwerp en persoonsvorm (pv) horen bij elkaar. Dat zie je aan de vorm van het werkwoord.
</td>
<td>
Een zin bestaat uit zinsdelen.

Donkere wolken pakten zich samen aan de hemel. O vooraan
De zon verdween langzaam.
Het gaat misschien regenen.
Kikker dacht blij.
De eerste druppels vielen al gauw op zijn vel.

Pakten zich donkere wolken samen aan de hemel? Pv vooraan -> vraag
Verdween de zon langzaam?
Gaat het misschien regenen?
Dacht Kikker blij?
Vielen de eerste druppels al gauw op zijn vel?

Aan de hemel pakten zich donkere wolken samen. Ander zinsdeel vooraan
Langzaam verdween de zon.
Regenen gaat het misschien.
Blij dacht Kikker.
Op zijn vel vielen de eerste druppels al gauw.

Besluit: Een zin bestaat uit verschillende zinsdelen. Die staan niet altijd op dezelfde plaats in de zin. Zinsdelen bestaan in verschillende vormen: woord (1 woord) of woordgroep (meer dan 1 woord).
Zinsdelen ontdek je door ze voorop te plaatsen (= vóór pv) of te vervangen door een andere vorm.

Wanneer je zinsdelen vooropplaatst, blijft de betekenis van de zin meestal dezelfde.
Wanneer je zinsdelen vervangt, kan de betekenis van de zin veranderen.
</td>
<td></td>
</tr>
</table>

E. Lesverloop: Leerinhouden en didactisch handelen

FASE 1: motiveren herhaling (1) elke zin bevat een onderwerp en een persoonsvorm (2) congruentie onderwerp persoonsvorm		
Timing: (een vijftal minuten)	**Werkvorm:** (lopend) groepswerk, werk in duo's, onderwijsleergesprek	**Doelnr.:** 1+2
Materiaal: stroken met onderwerpen, stroken met persoonsvormen		

Kennismaking met Kikker en zijn avontuur (spannend, gevaarlijk) + voorspellen op basis van de kaft
LK: Dit is Kikker die veel avonturen beleeft. Wat denk je dat hij in dit boek zal beleven? Wat zie je op de kaft? (+ deelvragen om genoeg informatie en nieuwsgierigheid uit te lokken)
LK: leest een deel van het verhaal.

LK: Van de rest van het verhaal zijn stukken van zinnen en het verhaal door elkaar geraakt. Jullie kunnen het verhaal weer 'heel' puzzelen en dan de rest van het verhaal lezen.
Eerst krijgt iedereen een stuk van een zin: een onderwerp of een persoonsvorm. Zoek in jouw groep wie bij jouw stuk past. We brengen straks de stukken bij elkaar op het bord.

Vervolgens: ontdekken van andere correcte partners aan de andere tafels en zo nieuwe groepen vormen.
LK: Hoe weten welke partner de correcte is? (Door de congruentie onderwerp-persoonsvorm) + rubriceren bordschema (linkerflap) tot de drie vormen van de persoonsvorm

FASE 2: verzamelen van materiaal, rubriceren en bespreken in functie van het ontdekken van de plaats van zinsdelen in de zin en de verschillende vormen van zinsdelen (eventueel toemaatje: het vervangen van zinsdelen)		
Timing: (een vijfentwintig minuten)	**Werkvorm:** opdracht per duo, toon- en overlegmoment, onderwijsleergesprek	**Doelnr.:** 3
Materiaal: tekst in verschillende versies, bordschema		

OG: Nu krijgen jullie zinnen van het verhaal die gelijk zijn en toch verschillend.
In je groep zoek je per zin het onderwerp en de persoonsvorm. Dan bekijk je in welke volgorde ze staan en of er nog delen in de zin zijn.

VS: Waar staan die delen?
Straks leggen we alles samen. In elke groep is er daarom een verslaggever die straks vertelt wat jullie heeft ontdekt, een schrijver die het besluit noteert en twee onderzoekers. Verdeel de kaartjes voor de rollen in je groep.

Kinderen gaan in groep aan het werk.

OG: De verslaggevers zeggen wat de groep heeft gevonden. Daarna formuleren we een besluit bij ons onderzoek.
Besluit: plaats van onderwerp, persoonsvorm en andere zinsdelen kan veranderen, soms blijft de betekenis dezelfde, soms niet. (opbouw bordschema)

OG: Bekijk de onderwerpen. Uit hoeveel woorden bestaat het onderwerp? (één woord = woord, meerdere woorden = woordgroep)
Besluit: het onderwerp kan verschillende vormen hebben, namelijk uit één woord of uit meerdere woorden bestaan.

OG: Met de volgende zinnen werk je per twee. Duid onderwerp en persoonsvorm aan. Knip die los van de zin. Knip de andere zinsdelen los. Probeer met je zinsdelen zoveel mogelijk nieuwe zinnen te maken die passen bij de zinnen die we op het bord hebben staan.
VS: Wat ontdek je?
OG: Bekijk de vorm van de zinsdelen. Welke bestaan uit één woord, welke uit meer dan één woord?

Besluit: Je kan zinsdelen ontdekken door ze voorop te plaatsen. Zinsdelen kunnen bestaan uit één woord of uit verschillende woorden.

(eventueel wanneer er voldoende tijd over is) OG: Verander een zinsdeel uit één woord in een met meer dan één woord. Verander een zinsdeel uit meer dan één woord in één met één woord.
Besluit: Je kan zinsdelen vervangen door een andere vorm: woord in woordgroep, woordgroep in woord. Soms verandert daardoor de betekenis van de zin.

FASE 3: oefenen		
Timing: (een twintigtal minuten)	**Werkvorm:** individuele opdracht, groepswerk	**Doelnr.:** 3+4
Materiaal: vervolg van tekst		

Taalspellen

- Spel 1: Hoeveel verschillende zinnen kan je maken zonder de betekenis van de zin te veranderen? *Knippen en schuiven met zinnen uit vervolg van de tekst. Elke versie van de zin opschrijven op kladblad.*
- Spel 2: Gekke zinnen bouwen met zinsdelen van het bordschema

EN/OF

Volledige verhaal van *Kikker is een held* vertellen of voorlezen.

F. Reflectie bij de gegeven les

Bedenkingen door de student onmiddellijk na de les:

Taalontwikkelend lesgeven:

- aanbod, ruimte en feedback: aandacht voor vorm/ betekenis/ functie
- aanbod vanuit materiaal, zinnen vanuit context en een verhaal, een betekenisvolle tekst
- ruimte vanuit vragen en opdrachten, voor onderzoek en kritisch nadenken scheppen en bewaken feedback vanuit resultaten van kinderen, aandacht voor expliciete reflectie: denkproces of ontdekkingen verwoorden

Inductief lesgeven: bepaald taalprobleem, gericht op onderzoek en reflectie en verwoorden van inzichten eerst in groep/duo's, daarna klassikaal inzichten bespreken en besluit formuleren.

Bijlage: Leerplandoelen

OVSG

NL-TBS-05.17 De leerlingen zien in dat er een regelmaat bestaat bij de werkwoordvorming.

NL-TBS-05.20b De leerlingen zien in dat de vorm van het werkwoord overeenkomt met:
de persoon van het onderwerp:
1e persoon (ik - wij),
2e persoon (jij - jullie),
3e persoon (hij,zij, het - zij).

NL-TBS-06.01 De leerlingen experimenteren met zinnen en zinsdelen en gaan na wat kan en niet kan door deze:
- aan te vullen;
- af te bouwen;
- te vervangen;
- te verplaatsen.

NL-TBS-06.06 De leerlingen stellen de tweeledigheid in zinnen vast.
Ze herkennen:
- Over wie of waarover iets gezegd wordt (onderwerp);
- Wat over het onderwerp wordt gezegd.

NL-TBS-06.07 De leerlingen zien in dat de persoonsvorm een werkwoordsvorm is die in persoon en getal met het onderwerp overeenstemt

NL-TBS-06.08 De leerlingen zien in dat het onderwerp het zinsdeel is dat in persoon en getal met de persoonsvorm overeenstemt.

GO!

1.2.2.98 De taalbeschouwelijke begrippen en termen zin, zinsdeel, onderwerp, persoonsvorm en woordgroep in de juiste leescontext gebruiken.

1.2.2.85 Het onderwerp herkennen en verwoorden als het zinsdeel waarover iets wordt verteld.

1.2.2.86 De persoonsvorm herkennen en verwoorden als het zinsdeel dat: een handeling, een gebeurtenis of een toestand uitdrukt; informatie geeft over de tijd wanneer het zich afspeelt.

1.2.2.90 Reflecteren op de structuur van zinnen door de volgende acties te ondernemen en de gevolgen ervan vast te stellen op begripsniveau: zinnen verdelen in zinsdelen; zinnen aanvullen met zinsdelen; zinsdelen weglaten; zinsdelen vervangen; zinsdelen verplaatsen.

1.2.2.95 Reflecteren op de structuur van zinnen: een aaneenschakeling van woorden; verschillende woorden en/of woordgroepen; één woord.

Katholiek Onderwijs Vlaanderen

♡ SErv3 **Samenwerken met anderen en zo bijdragen aan het realiseren van een gemeenschappelijk doel**
- 5 - 12 Gericht samenwerken in duo of kleine groep - iets aan elkaar kunnen uitleggen - voorstellen formuleren om tot een gezamenlijk antwoord te komen bij vragen
- 9 - 12 Elkaars rol en taakbesef bespreken

IVoc1 **Nieuwsgierig zijn naar en bereidheid tonen om het nieuwe te ontdekken en erover te leren**
- 2.5 - 12 De wereld aandachtig en met een gerichte interesse tegemoet treden - zich verwonderen over elke nieuwe ontdekking - op zoek gaan naar vertrouwde herkenningspunten en houvast
- 2.5 - 12 (Aangeboden) kansen om te exploreren en te experimenteren aangrijpen

TOtn2 **Nadenken over de belangrijkste aspecten van het taalsysteem. Daarbij taalbeschouwelijke termen gebruiken**

• Zinnen en zinsdelen
• Zinnen en zinsdelen > 2.5 - 12 Experimenteren met het maken van zinnen en het verplaatsen, vervangen of toevoegen van zinsdelen in een zin
• Zinnen en zinsdelen > 7 - 9 Het onderwerp in een zin onderzoeken en herkennen aan de hand van deze vragen:

- Over wie of waarover wordt iets gezegd?
- Wie doet iets?
- Wie is of wordt iets?

Waarnemen dat de rest van de zin iets zegt over het onderwerp - de term 'onderwerp' kennen en gebruiken
• Zinnen en zinsdelen > 9 - 12 In functie van de werkwoordspelling de persoonsvorm in een zin herkennen door

- een ja-neevraag te stellen
- de overeenkomsten tussen onderwerp en persoonsvorm vast te stellen

Daarbij de term 'persoonsvorm' kennen en gebruiken
• Zinnen en zinsdelen > 9 - 12 Weten dat een zinsdeel kan bestaan uit een woord of woordgroep, en daarbij de termen 'woordgroep' en 'zinsdeel' kennen en gebruiken

---

Bijlage: rollen groepswerk

verslaggever	schrijver	onderzoeker	onderzoeker
verslaggever	schrijver	onderzoeker	onderzoeker
verslaggever	schrijver	onderzoeker	onderzoeker
verslaggever	schrijver	onderzoeker	onderzoeker

Bijlage: werkmateriaal

Onderwerp en persoonsvorm om te laten samen puzzelen

De dieren drogen
Jullie blijven
Haas zegt

Eend en Haas zeggen

Ik ga

Jij zwemt

Ik zwem

Zijn vrienden kijken

Hij voelt

Een bekende stem zingt

Zinnen in verschillende versies. Versie 1:

Donkere wolken pakten zich samen aan de hemel.

De zon verdween langzaam.

Het gaat dadelijk regenen.

Kikker dacht blij.

De eerste druppels vielen al gauw op zijn blote vel.

Kikker hield van regen.

De druppels vielen steeds dichter naar beneden.

Kikker danste van plezier.

Het regent hard, het regent hard, mijn broek wordt helemaal nat.

Hij zong luid.

Zinnen in verschillende versies. Versie 2:

Pakten zich donkere wolken samen aan de hemel?

Verdween de zon langzaam?

Gaat het dadelijk regenen?

Dacht Kikker blij?

Vielen de eerste druppels al gauw op zijn blote vel?

Hield Kikker van de regen?

Vielen de druppels steeds dichter naar beneden?

Danste Kikker van plezier?

Regent het hard, regent het hard, wordt mijn broek helemaal nat?

Zong hij luid?

Zinnen in verschillende versies. Versie 3:

Aan de hemel pakten zich donkere wolken samen.

Langzaam verdween de zon.

Dadelijk gaat het regenen.

Blij dacht Kikker.

Al gauw vielen de eerste druppels op zijn blote vel.

Van de regen hield Kikker.

Steeds dichter vielen de druppels naar beneden.

Van plezier danste Kikker.

Hard regent het, hard regent het, helemaal nat wordt mijn broek.

Luid zong hij.

Zinnen in verschillende versies. Versie 4 (klinken alle zinnen even goed?):

Samen pakten zich donkere wolken aan de hemel.

Langzaam verdween de zon.

Regenen gaat het dadelijk.

Blij dacht Kikker.

Op zijn blote vel vielen de eerste druppels al gauw.

Van de regen hield Kikker.

Naar beneden vielen de druppels steeds dichter.

Van plezier danste Kikker.

Hard regent het, hard regent het, helemaal nat wordt mijn broek.

Luid zong hij.

Zinnen om te verknippen en te schuiven

Na een tijdje was de lucht pikzwart.

Het water viel met bakken uit de hemel.

Nu werd het Kikker toch te erg.

Drijfnat rende hij naar huis.

Kikker vond het wel gezellig.

Hij zette thee.

De regen tikte tegen het raam.

Zinnen om zinsdelen te vervangen.

Na een tijdje was de lucht pikzwart.

Het water viel met bakken uit de hemel.

Nu werd het Kikker toch te erg.

Drijfnat rende hij naar huis.

Kikker vond het wel gezellig.

Hij zette thee.

De regen tikte tegen het raam.

Zinnen om te knippen en mee te schuiven (oefenfase)

Het regende na drie dagen nog steeds.

Kikker werd ongerust.

Hoe zou het met Eend zijn?

Hoe zou het met Haas en Varkentje zijn?

Op de vijfde dag steeg het water in de rivier.

Het stroomde Kikkers huisje binnen.

Eerst vond Kikker het leuk.
Het water bleef stijgen.

Kikker werd bezorgd.

Haastig liep hij naar het huisje van Eend.

Bijlage: prentenboek

